

Razem zmienimy Akademię!

Główne tezy programu wyborczego

Szanowni Państwo,

Szybko zmieniający się świat stawia nas przed coraz poważniejszymi wyzwaniami. Zapobieżenie zmianom klimatu, walka z pandemią, ale także przezwyciężenie kryzysu zaufania społecznego nie będzie możliwe bez wypracowania rozwiązań opartych na rzetelnej wiedzy. W Polsce źródłem tej wiedzy powinno być nasze środowisko skupione w Polskiej Akademii Nauk, reprezentujące poczesną część krajowego potencjału intelektualnego i eksperckiego. Potencjał ten, szczególnie w ostatnich latach, nie był efektywnie wykorzystany. Akademia była słabo słyszalna w społecznym dyskursie i miała niewielki wpływ na decyzje podejmowane przez rządzących. Musimy to zmienić.

Chciałbym Państwu zaproponować program zmierzający do zdefiniowania misji Akademii nie tylko jako najważniejszej instytucji dążącej do naukowej doskonałości, ale przede wszystkim jako źródła niezależnych, apolitycznych rekomendacji służących społeczeństwu i decydentom. By osiągnąć skuteczność w doradzaniu, musimy działać razem, formułując nasz głos we współpracy prowadzonej ponad dziedzinowymi podziałami. Nie wystarczy mieć rację, trzeba ją skutecznie argumentować. Bez wspólnego wysiłku humanistów, przyrodników i inżynierów nie uda nam się wypracować skutecznej argumentacji i dotrzeć z nią do opinii publicznej. Będzie to szczególnie istotne w zbliżającym się roku wyborczym. Percepcja naszej aktywności może zadecydować o przyszłości Akademii.

Nasz głos powinien być słyszalny na arenie międzynarodowej. PAN, w ścisłym współdziałaniu z najbardziej prestiżowymi zagranicznymi akademiami nauk skutecznie włączyła się w programy pomocowe skierowane do środowiska naukowego Ukrainy. Zaufanie, jakim obdarzyły nas inne akademie jest owocem 70 letniej historii PAN. Zdobycie takiego zaufania przez nowopowstające polskie instytucje naukowe nie jest możliwe. Wykorzystajmy ten atut do dalszego wzmocnienia międzynarodowej i krajowej pozycji Akademii.

Pozytywne postrzeganie PAN możemy osiągnąć przede wszystkim dzięki harmonijnemu współdziałaniu jej dwóch filarów- korporacji wraz z komitetami PAN oraz instytutów PAN. W dotychczasowym modelu zarządzania PAN, społeczność instytutów miała zdecydowanie zbyt mały wpływ na jej funkcjonowanie. To powinno się zmienić. Proponuję, by relacje między oboma filarami PAN oprzeć na zasadzie 'kontroli i równowagi' (*checks and balances*), definiującej zrównoważenie wpływu obu filarów PAN na podejmowane decyzje. Proponuję także, by kierownictwo Akademii, z silnym przedstawicielstwem instytutów reprezentowało je wobec partnerów zewnętrznych. Uważam również, że wpływ Prezesa PAN na funkcjonowanie instytutów powinien zostać ograniczony i przeniesiony na poziom wydziałów. W dalszej perspektywie przedkładam pod rozwagę zmniejszenie liczby wiceprezesów PAN i zamiast dublowania nadzoru nad wydziałami, skupienie ich

kompetencji na najważniejszych i szerszych obszarach aktywności, takich jak współpraca korporacji i instytutów. W nadchodzących wyborach będę też zabiegał o wyrównanie parytetu płci w ścisłym kierownictwie Akademii.

Dążenie do naukowej doskonałości instytutów nie będzie efektywne bez ich okresowego audytu. Ewaluacja ekspercka, przeprowadzana przez członków korporacji skupionych w wydziałach PAN sprawdziła się jako model wypracowywania rekomendacji. Jednakże do tej pory nie miały one charakteru wiążącego. Proponuję, by nadać im taki charakter, a do ich wypracowania włączyć zagranicznych członków korporacji. Proponuję także, by wdrożenie rekomendacji przeprowadzać siłami uproszczonych struktur wydziałów, likwidując przy tym nakładanie się kompetencji rad kuratorów i dziekanów wydziałów.

Warunki lokalowe wielu instytutów wymagają szybkiej poprawy. Rzecz jasna, nie uda się tego dokonać bez pozyskania zewnętrznych funduszy. Jednakże nie można również dopuścić do sytuacji, w których korzystne zmiany w jednostkach PAN nie dochodzą do skutku przez brak stosunkowo niewielkich kwot, co niestety, ma miejsce. Proponuję dokonanie przeglądu nieruchomości pozostających w gestii Kancelarii PAN, pod kątem możliwości ich szybkiego zbycia i przeznaczenia uzyskanych środków finansowych na wsparcie jednostek PAN.

Korporacja Akademii skupia uczonych pracujących zarówno w uczelniach, jak i instytutach PAN. Musimy skuteczniej wykorzystać ten pomost współpracy uczelni i placówek PAN. Członkowie Korporacji powinni mieć możliwość podwójnego afiliowania się w placówkach PAN i uczelniach, co przyczyni się do uzyskania efektu synergii w ich aktywności naukowej. Szukajmy tego, co może nas łączyć, unikajmy dzielenia środowiska naukowego.

Żyjemy coraz dłużej, a okres owocnej aktywności wielu członków naszej korporacji sięga daleko poza 70 rok życia. Niewykorzystanie ich kompetencji i doświadczenia w funkcjonowaniu PAN jest ogromnym marnotrawstwem. Proponuję przywrócenie pełni praw i obowiązków wszystkim członkom PAN, którzy zechcą je przyjąć, niezależnie od osiągniętego wieku.

Świat, w tym Polska, znalazł się na historycznym zakręcie. Bez aktywnego udziału środowiska naukowego nie uda się przezwyciężyć nadciągającego, wielowymiarowego kryzysu. Polska Akademia Nauk musi stać się liderem formułowania pozytywnych rozwiązań. Razem zmienimy Akademię w taki sposób, by sprostała temu wyzwaniu.

Marek Konarzewski